

SANT JORDI 2025 PREMIS DEL XXVII JOCS FLORALS D'ESPARREGUERA

Autor: **Gemma Serrano Codina**
Categoria: **Premi Narrativa Adults**
Pseudònim: **Míster**

Per si algun dia em perdo

A la meva àvia, una de les dones de la meva vida,
la meva inspiració dia rere dia.

22 d'octubre de 2022

Avui començo aquest diari amb molta incertesa. Encara recordo aquell nefast dia on tots els meus presagis es van complir. Una bola d'enderroc va arrasar amb tot el que coneixia, d'igual manera que aquesta malaltia destruirà una a una les meves neurones com les estrelles que s'apaguen al cel.

Aquest inici no m'encisa, sé del cert que en uns mesos, o potser anys si eix el sol a mitjanit, no comprendré res del que ara escric amb la mà tremolosa i un bolígraf d'aquells publicitaris que semblen perdurar tota l'eternitat.

Per si algun dia em perdo: em dic Margarida, tinc setanta-tres anys, i fa un mes em van diagnosticar Alzheimer.

M'esgarrija el fet d'oblidar, caure al buit, cremar una a una totes les pàgines de la meva existència, reduint-les al no-res, a ser un munt de cendra fútil, un llibre esgrogueït d'aquells que tothom té oblidats als prestatges de casa.

Des de ben petita m'ha apassionat intentar congelar el temps, pensar a conservar cada moment com quadres delicats en el museu de la meva vida, o en fotografies que mentalment m'he trobat a mi mateixa imaginant que feia al llarg dels anys. Ho vaig començar a fer amb l'escriptura, una de les poques ensenyances a les quals atenia al col·legi, i l'única que no vaig elidir forçadament per manca d'ús.

Amb les modernitats vaig considerar l'escriptura de diaris una comesa arcaica i candorosa, destinada a la mainada. Però clar, considerant que en un termini de temps indefinit (però que acabarà arribant) la meva ment anirà encara més aperduada que la d'aquella nena innocent que veia la vellesa com una etapa inassolible, em sembla adequat tancar el cercle amb aquestes pàgines.

30 d'octubre de 2022

Vaig dir que escriuria diàriament? Dubto que ho faci, mai he estat una dona de rutines realment, però clar, preservar la memòria requereix un esforç. Prometo intentar-ho, però no pas aconseguir-ho.

Ha estat un malson l'encarregat de recordar-me aquesta missió que m'he encomanat a mi mateixa. Veia cares, però erràtiques i inconcretes, veuré així la família en un futur?

Són les quatre de la matinada, i ara mateix la meva estança l'il·lumina la blancor de la lluna que s'escola entre les escletxes de la persiana, com si fossin petits fils platejats, delicats i fràgils.

No he estat mai una persona gaire familiar, tot i que tres fills, i cinc nets indiquin realment el contrari, però sempre m'ha agradat anar per lliure, ser una bandera onejada pel vent. No em malentenguis, els tinc en molta estima, però sempre he cregut que era dur patir i fer patir, a més estimes, més sofreixes.

Vaig decidir ser mare amb el meu estimat Ramon, en pau descansi, perquè volíem continuar la nostra història més enllà del final. La Teresa va arribar primera, amb uns sanglots que anunciaven la seva arribada fins al racó més recòndit de Catalunya. El segon el Sergi, un somiador incansable que des de ben petit observava tot el seu voltant. I finalment la Martina, la petita, un cul inquiet però quasi superdotada, molt eixerida. La mare de la meva menuda còmplice d'entremaliadures.

Fa vint-i-tres anys va néixer la Montserrat, Montse per aquells que la coneixíem bé. Em dol admetre-ho, em fa sentir mala àvia, quasi deficient, però des del dia que va obrir els ulls sabia que estaríem connectades. Podria dir en un moment de debilitat que és la meva preferida, però no admetré això mai en veu alta.

Els altres nets, el Joan, la Carlota i l'Esteve són maquíssims, però al final no els he criat jo, i el vincle no és el mateix.

Margarida, són el teu suport ara mateix, no els oblidis mai, i fins i tot quan els teus sentiments siguin vagues i confusos, estiguis espantada i et consumeixis com una espelma amb el temps, recorda'ls, respecta'ls, estima'ls.

11 de novembre de 2022

No tinc clar si he dinat ja o no. Són les quatre de la tarda, i em dispenso a bullir de nou cigrons per fer un bon estofat d'aquells de sempre. Un bon llegum, acompanyada de carn suculenta i un brou fumejant és la millor combinació per combatre l'hivern que ja s'acosta.

Odio el fred, m'encongeix els ossos, i em fa sentir petita, la mateixa sensació que he tingut en entrar a la cuina i observar uns plats bruts sobre la taula de fusta de pi que em va fer el meu estimadíssim Ramon fa quasi cinquanta anys.

Pot ser que hagi entrat algú pel balcó i que amb traça i picaresca s'hagi cruspit tot el meu àpat, perquè jo, Margarida Vilallonga Puig, no cauria en un truc tan frèvol del meu cervell. A més, em rugeixen els budells, i això sempre ha estat un indicador inequívoc de panxa buida.

M'hauria d'esperar a pensar en un intrús a la meua llar, però pobra criatura, només vindria a degustar una exquisidesa de l'àvia.

Vaig decidir reaprofitar el brou del congelador d'aquell àpat tan típic que es fa a Nadal, d'aquells que reuneixen fins i tot al més asocial a taula, escudella i carn d'olla, amb aquesta pasta tan tradicional catalana que ens fa sentir tant a casa, aquella que té forma de caragol, però que el nom tècnic ara mateix, no em ve al cap.

No passa res, Margarida, són les closques aquelles similars a les d'un caragol eixerit que surt després d'un dia de pluja a menjar alguna fulla fresca i verda regada per les brillant gotes d'aigua cristal·lina que cauen del cel. Saps què vull dir no?

2 de gener de 2023

Començo aquesta pàgina de nou, després que la Montse m'hagi recordat que fa dos dies vam iniciar un any nou. M'he plantejat seriosament que desvariï, però després he recordat el meu petit contratemps mental i he reconsiderat el canvi de data. Margarida, feliç 2023.

Quan ha vist que escrivia al diari 2022, la Montse s'ha acostat i ha rigut, amb aquell riure agut i dolç que sempre m'ha revifat l'esperit, un so tan agradable com el cant d'un rossinyol a l'albada d'un dia de primavera.

Tard o d'hora hauré d'explicar als de casa el meu petit contratemps, com l'he anomenat, una pedra al sender de la meua vida. Desgraciadament, no una d'aquelles que et fan caure, t'incapaciten un parell de dies i et deixen marca al genoll, sinó de les que et rasquen la resta de travessia aferrada al teu mitjó com si la seva existència depengués d'això, i realment era la meua vida i existència les que perillaven.

Confessaré el meu secret algun dia, procuraré no preterir els detalls, però serà una comesa difícil, que no faré avui.

14 de gener de 2023

Avui plou sobre mullat. Els dies grisos sempre m'han enterbolit les idees i el cor. Mentre les senyores del casal xerren de les xafarderies del veïnat, jo em mantinc absent escrivint aquestes pàgines.

És curiosa la rapidesa amb la qual avança el temps, com ens movem sense pensar-ho i sense poder aturar el torrent continu d'experiències, moments i preocupacions. Sovint, sento que la vida m'engoleix com un huracà irrefrenable de vivències.

Fa just un any, tot preparant un pa de pessic flonjo com un núvol i dolç com la mel a les lliçons de cuina, les senyores de la meva quinta i jo vam fer una bogeria i vam comprar bitllets per anar a la terra de les tulipes de coloraines i d'olorós formatge fresc: Amsterdam.

Era un viatge que havia oblidat completament (realment no em sorprèn) i que m'agafava amb les defenses baixes. Cap coneixia la meva xacra, ni tan sols l'Encarna, la meva fidel confident, l'escriny on guardar tots els meus secrets, tan valuosos per mi com les joies de la besàvia. Havíem crescut juntes, i confiava en ella cegament. Però això era massa, un pes incalculable per unes espatlles tan delicades, suaus i elegants com les seves.

Caminen, i jo les segueixo esmaperduda, endinsada en el meu propi univers.

Ens enlairem, noto unes pessigolles a l'estómac que em fan riure, i estic volant, per sobre els edificis, els rius i les muntanyes, i a poc a poc travessem els núvols. Sento que si allargués la mà tocaria les estrelles, potser besaria al meu Ramon, li recordaria tots els meus sentiments cap a ell i li demanaria consell en una disjuntiva tan conflictiva. Tots aquests pensaments es van esfumar quan sobre la gran massa grisa de tristor, pluja i incertesa s'alçava el sol, vermell i rogent, amb més força que mai, tenyint el cel amb tons ataronjats, groguencs i fins i tot roses, tot un espectacle pels sentits.

I per primera vegada, des del dia que vaig deixar de ser una per anar agafada de la mà d'una amiga que m'acompanyaria fins al final, l'Alzheimer, em sento lliure.

23 de gener de 2023

Tota la llibertat que m'havia aportat l'estel incandescent es va esvaïr com si se l'hagués endut el vent. Feia tres dies que havia trepitjat de nou terres catalanes, la meva estimada Barcelona de Gaudí i el modernisme, però no sense incidents.

El viatge va transcórrer sense gaires punts a destacar, només l'espectacle de colors dels camps plens de flors, passant de vermells a groguencs, arribant als verds, violetes i blaus. L'olfacte, però, va ser el sentit més embadalit. Els prats desprenien una flaire dolça, tan delicada que feia temor ensumar-la gaire fort per si es perdia.

L'imprevist va venir just al final. No podia demanar més al cervell, l'òrgan pilot estava esgotant les seves energies. Tantes fotografies emmagatzemades en forma de records, indicacions, paraules i sabors nous, com el d'una galeta amb un caramel brillant i elàstic, gairebé perfecte, una exquisidesa creada quasi per Déus, o els dels formatges més estrambòtics que qualsevol persona pugui imaginar, riures, anècdotes... Van ser massa per mi.

El bitllet d'avió va ser la víctima d'un dels embrols de les meves neurones, i es va esfumar, en el no-res, com si mai l'hagués comprat. En aquell moment jo sabia que estava passant, quina era la causa de tot aquell embolic i confosa vaig buidar el pap amb l'Encarna, que quan va assimilar allò que li contava, dissimuladament es va eixugar una llàgrima trapella que li recorria la galta, delicada i brillant com una perla.

Finalment, vaig necessitar un nou passatge cap a casa, i totes les amigues del casal es van assabentar del meu contratemps, de la meva pedreta a la sabata.

Tot el barri n'està al corrent ara, tots menys la meva progènie, era incapaç de confessar. No suportaria les mirades de llàstima als dinars o la seva sobreprotecció. M'era suficient aparèixer pel mercat municipal a comprar els queviures com feia rutinàriament cada dijous i mentre jo observava quins eren els tomàquets més brillants i perfectes per sucar el pa de pagès de la fleca de la senyora Joana, la resta m'observaven amb condescendència i una llàstima impostada com si portés un compte enrere enganxat a l'esquena.

Margarida, recorda, no ets menys que ningú. I els millors tomàquets sempre seran els de penjar de la parada de la senyora Angelina.

2 de febrer de 2023

No he deixat constància en cap d'aquestes pàgines de qui em rodeja. No parlo de parentela, sinó de les veïnes grolleres del mercat les quals ja vaig esmentar i haurien de ser baladí per mi, però vull retenir fins a l'últim detall.

Ahir, per primera vegada vaig experimentar què és sentir-se desorientat, que l'agulla de la teva brúixola giri sense control i les teves cames només es moguin en la direcció errònia. Els carrers que coneixia des de feia anys, aquells on els meus fills havien crescut entre rialles, corredisses i jocs infantils amb els veïns del carrer i companys de l'escola, es van desdibuixar a la meva ment. Els balcons plens de clavells, geranis i petúnies, que abans eren un senyal inequívoc de qui vivia a cada llar, ara em resultaven incomprensibles i desconeguts.

No em van caler paraules per demanar ajuda. Vaig seure en un banc a l'ombra a esperar que l'expressió facial de pànic que tenia alertés algú conegut. Conegut jo per a ells, no pas ells per a mi.

Això va succeir en el que em van semblar hores, però segurament eren minuts, tan concorregut com estava sempre el passeig de botigues del barri en hores amb bona llum solar. En Jordi, un paleta jubilat que havia aixecat pràcticament tots els habitatges de la zona, va seure al meu costat.

El silenci cridava per nosaltres dos, no calien paraules buides, ni sortosament hi va haver mirades de llàstima. Amb un gest em va convidar a aixecar-me i senzillament em va guiar a casa de la meva filla Martina, uns carrers més avall.

El Jordi era un personatge misteriós, mai s'havia sabut gaire de la seva privadesa. Era d'aquelles persones que jugaven tan bé les seves cartes que només et deixaven veure les escletxes d'intimitat que ells mateixos mostraven curosament. Al barri sempre hi havia hagut un parell de veïns d'aquesta mena.

Després estaven tota la resta, els que sense dir paraula hem esbombat fins i tot els nostres secrets més obscurs. Aquests venien acompanyats de voltors entrenats naturalment per captar la més petita xafarderia i transmetre-la arreu. Jo no sabia on classificar-me, totes les meves intimitats es coneixien, però per mi les de la resta eren fútil, una cosa tan insignificant que ni tan sols se m'acut paraules per descriure-la.

Em desvio del tema principal, la meua peripècia pels carrers que m'han vist caminar per primera vegada titubejant.

Quan em van rebre, les expressions d'estranyesa em van partir del cor en mil bocins, tot i que continuava confosa, en el fons sabia que era el moment de buidar el pap i confessar tot allò que arrossegava amb mi des de feia gairebé mig any. En Jordi es va acomiadar de la Martina i la Montse amb un somriure, em va acariciar l'espatlla per reconfortar-me i va marxar carrer amunt amb passes llargues i fermes, no com les meves, que des d'aquell moment ja no sabien com guiar-me gairebé enlloc. Tornava a ser una criatura que volia aferrar-se a la mà de la mare fins i tot uns instants abans de córrer al parc, temerosa del món exterior, veient qualsevol perill com una amenaça, tot i que la quitxalla real ho fes com un descobriment.

Així vaig explicar a casa el meu contratemps. Cap de les dues va plorar, potser dintre seu ho sabien, eren llestes, els linxs de la família.

Avui estic sola a casa, sense esma per a res. Només observo el meu entorn i intento no oblidar cap detall, sento que rodolo muntanya avall sense fre, i em fa por esmentar el que sé del cert que trobaré al final del camí.

Per la finestra puc veure el cel, d'un blau impertorbable. Les fulles del xiprer entremaliat que escola la branca al meu balcó filtra els raigs del sol, creant tot un espectacle quasi d'ombres xineses a la paret del saló principal del meu pis. La llum natural em dona vida, sempre m'ha connectat amb una energia més potent que les preocupacions del meu cap.

Al balcó s'hi han posat un parell d'orenetes, amb un plomatge blanc i negre elegantíssim, sembla que portin un frac d'aquells de casament. Saltironen amb gràcia, quasi com si la barana de ferro cremés sota les seves diminutes potes. Giravolten lliures, sense preocupacions. Xerrotegen felices del bon dia que fa. De sobte marxen volant, cel enllà, i sé del cert que algun dia, potser més tard que aviat, volaré amb elles.

19 de febrer de 2023

Avui no és la meua àvia qui escriu aquests fulls de paper, soc jo, la Montse qui ho fa.

És el meu aniversari, i estàvem reunits a taula fins que he notat la Margarida confosa. Sabia del cert, a causa del que ella em conta que anomena "el seu contratemps" que no recordava quina data era, ni la importància que tenia per mi, i abans de tot això, també per ella.

En un racó apartat sota l'escala de casa, que sempre ha estat el meu refugi, suaument i amb cura li he explicat tot el que estava passant. Així, després de situar-se amb un canvi de parer sorprenent, però (segons tinc entès) típic d'aquest tipus d'afeccions, m'ha portat fins aquest dietari, que m'he compromès a omplir en nom seu a partir d'ara.

Que consti que ella m'està dictant totes aquestes paraules, però sé que arribarà el moment en què no podrà fer-ho, on anirà esborrant tots els aprenentatges de la vida, tot allò que la fa ser ella. Espero no cremar-me amb la resta de pàgines de la seva història...

No s'ha vist ella mateixa des de primera hora del matí, l'humor no l'ha acompanyat, com si el seu instint, com un sisè sentit, l'advertís del fet que les peces del puzzle no encaixaven per ella.

Així i tot, semblava que ben endins ella seguia allà, atrapada al seu propi cos, contenint aquell desig d'esbombar-ho tot a pastar fang, cridar i perdre els estreps. Estar tots units a taula no la va ajudar gens, no entenia l'acte, ni que hi feia allà, però tampoc volia que cap dels convidats s'adonés de la seva "debilitat". Em fa llàstima que es vegi feble davant el món que l'envolta, jo no la veig així. L'àvia és una dona forta, valenta, que ha travessat nombroses dificultats al llarg de la seva existència, però ella mateixa es veu com un drap inútil.

El moment del pastís ha estat la gota que ha vessat el got. S'havia trencat en veure que no recordava l'aniversari d'una de les persones que considerava més properes. Tot havia avançat a càmera lenta per a ella: la mare cantant amb el pastís de xocolata i nata de la fleca del barri amb les espelmes vermelles brillants d'un dos i un cinc a sobre a les mans, rialles, aplaudiments, la meva bufera...

Ara veig la fotografia familiar i tot i que somriu, els seus ulls estan plens d'incertesa, ella no estava entenent aquell moment. Se m'enterboleix la vista només de pensar-ho, però no vull plorar, no davant d'ella.

Ara que ho comprèn tot, diu que sent que li cal disculpar-se amb mi mil i una vegades, que no és just per mi totes les mancances que tindrà com a àvia a partir d'aquest moment. Li premo la mà amb força i li somric, tenir-la a la meua vida és l'alegria i la sort més gran que he viscut mai, i l'única mancança que m'aportarà serà el dia que ella, la meua estimada àvia Margarida, no hi sigui.

30 de març de 2023

L'àvia em dicta poques vegades entrades per aquest dietari, és trist que quedi agafant pols a un racó, però és conscient de l'evolució negativa de la seva salut. Sap que si em narra els seus pensaments per buidar el pap en aquest recull dels seus últims moments sabré com se sent, i que això em destrossarà.

Però necessito que ho faci, que se m'endugui per endavant, perquè ella és més important.

Ha empitjorat molt des de l'última vegada que el meu bolígraf blau cel va tocar la cel·lulosa d'aquesta llibreta, abans es delia relatant les seves peripècies, com si de l'Odissea d'Homer es tractés. Ara, en canvi, m'està contant que li passa pel cap amb frases curtes, inconnexes, on sembla revifar a estones i connectar de nou amb mi, però de sobte es perd en el pou de l'oblit.

Quan la lucidesa envaeix el seu esperit, s'horroritza veient com ha perdut gran part de les seves expressions, vocabulari i construcció gramatical, part de la seva essència. Veu com es perd en l'espiral de mots de la llengua, com l'engoleix i ella en mig de la voràgine no pugués destriar quines necessita usar en cada moment.

I això és el que em conta ara, amb els llavis tremolosos i la veu dèbil. No s'amaga d'ella mateixa, i vol deixar per escrit els seus millors i pitjors moments. M'omple d'orgull veure-la tan valenta, li somric i l'abraço, sembla que s'esfondra entre els meus braços, com si hagués arribat a un refugi després d'un llarg trajecte, però el cert és, que per primera vegada en dies, connecta amb una cara coneguda.

Del que no és conscient és que quan el monstre embolcalla d'ombra tot el que ella és (o era), ni tan sols recorda la mare, el pare o els meus cosins, tot esborrat dins de neurones apagades a la força.

En aquells instants, els més baixos i foscos, m'esporguia veure-la tan perduda, tan fora d'ella mateixa. El seu petit contratemps ha creat un incendi que col·lapsa el seu cervell i crema totes les pàgines de la seva història. No ho havia mencionat, però busca constantment el Ramon per casa, l'obsessiona no trobar la seva meitat a casa, quan dins seu mai va marxar. Em trenca per dins veure com ha de sofrir la seva pèrdua cada vegada que l'oblida.

Sembla que només estic jo en un racó de la seva ment, que soc l'àncora on s'aferra el poc que queda d'ella soterrada en tanta cendra. Però sé que sota de tot això, dins del seu cor, encara batega ella, amb força, lluitant per no ofegar-se. L'Alzheimer només ens permet veure la punta del seu iceberg, però a dies veig una escletxa de llum a la qual m'aferro amb esperança, tot i que sé que aviat s'apagarà del tot.

27 d'abril de 2023

Avui és el dia de Montserrat, i ni la Moreneta, a la que l'àvia admira i idolatra, a la que s'ha encomanat amb agraïment quan el vent bufava a favor o amb incertesa i súplica en els moments de dificultat, l'han salvat de les urpes de la pneumònia.

Ara a hores d'ara, el seu futur és incert, està en una sala blanca, d'aquestes fotocopiades a centenars al llarg de tot l'edifici. Volia portar-li flors, però els bacteris de la mare terra podrien fer perillar encara més la seva vida, que ja penja d'un fil tan prim que era pràcticament invisible.

Jo estic a la sala d'espera, emocionalment bloquejada. Només puc veure les manetes del rellotge avançar i esperar alguna novetat. Al meu voltant hi ha famílies, parelles, gent que esternuda sense parar, altres que gemeguen davant de notícies devastadores i gent que s'abraça feliç de tornar a casa.

I va ser en aquell moment en què jo vaig ser conscient que tornaria, però que potser no seria al costat de l'àvia. Per primera vegada en els meus vint-i-cinc anys respirant en aquest món, vaig resar.

1 de juny de 2023 Àvia, feliç aniversari.

Feliç hauria estat per nosaltres si aquell últim dia que vaig escriure no haguessis exhalat el teu últim alè, si no haguessis demanat als metges que entrés per acomiadar-te de mi i agrair-me haver estat al teu costat, si no m'haguessis premut la mà fins a perdre tota la teva força i llum, si no haguessis tancat els ulls suaument donant un últim adeu al món.

Totes aquestes setmanes he pensat que et devia cloure aquest dietari amb dignitat, però no he estat capaç. Avui, però, és el regal que et vull fer. En certa manera sé que he trigat tant perquè és l'únic sender obert que em queda cap a tu, l'única finestra per la qual em puc escolar a un racó on la teva existència encara és latent, però és hora de tancar la ferida.

Margarida Vilallonga Puig, sempre seràs una de les dones més fortes que he conegut mai. Vas néixer en ple apogeu de la Guerra Civil, passant fam i dificultats, una benvinguda gens agraciada a la vida, acompanyada per la mort del besavi a la Batalla de l'Ebre.

Et vas escolaritzar de manera autodidàctica i clandestina, especialment en el català, la teva estimada llengua, les teves arrels, que durant anys t'havien intentat tallar o amagar. Tossuda com eres, vas ser de les poques de la teva quinta en aprendre matemàtiques, que després vas ensenyar a la mare i als tiets, i que et van protegir de totes les enganyifes i perills d'aquest món.

Des de sempre has estat allò que ha mantingut unida la família, la raó de seure a taula, la causa de tots els riures, i de tots els "mmm" quan servies els teus exquisits plats a taula. Al veïnat eres tan estimada que cada dia venen a portar-nos flors per tu, margarides blanques, les teves preferides. Les senyores del casal no s'han atrevit a tornar al curs de cuina, eres l'ànima del seu grup, i sense tu se senten buides, tots ens sentim buits, t'has endut un tros de nosaltres per sempre.

Recordaré eternament aquell dia en què amb tres anys em vas portar al parc de la Ciutadella, era tan gran! Vaig passar-me tota la setmana il·lusionada fins que el cap de setmana hi vam anar. Corria per tot arreu i tot em sorprenia, fins que vaig caure i em vaig rascar el genoll. Només podia plorar i et vaig dir que no volia caminar més, que preferia tornar a casa. "Tothom cau, però només les valentes com tu s'aixequen i busquen la bellesa per gaudir del camí", em vas dir. I he continuat amb la frase a la ment fins avui.

La teva pèrdua m'ha fet caure àvia, i no m'he volgut aixecar fins avui, on he recordat el que et vaig dir mentre rèiem juntes escrivint, l'única mancança que tinc és que hagi marxat, però mai havia estat tan feliç d'estar trista (és paradoxal, ho sé), perquè vol dir que t'he conegut.

Àvia, tu et veies perduda, però realment ens has donat a tots una lliçó de valentia, de lluitar fins al final. Allà on estiguis recorda, mai et perdràs, sempre viuràs al meu cor.